

پژوهشگر: فروزان زیانی
فوق لیسانس آموزش پرستاری اطفال

استاد راهنما: مهین دخت روشن نژاد عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامائی
استاد مشاور: طاهره اکبرشریفی عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامائی

چکیده

حوادث یکی از علل مرگ و میر و اصلی ترین عامل نقص عضو در کودکان سنین دبستان می باشند. در تحقیق فوق نیاز آموزشی کودکان ۱۰-۱۲ ساله مشغول به تحصیل در کلاسهای چهارم و پنجم دبستانهای دولتی شهر تهران، در رابطه با پیشگیری از حوادث با استفاده از پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاکی از آن بود که اکثر کودکان از عملکرد صحیح و در نتیجه نیاز آموزشی کمی در رابطه با پیشگیری از حوادث حین عبور از خیابان، اتومبیل سواری، دوچرخه سواری، استفاده از وسایل آتشزا، بازی با اسباب بازیهای خطرآفرین، بازی در مکانهای نامن و آب تنی برخوردار بودند. همچنین آزمونهای آماری بیانگر آن بود که پسران در مقایسه با دخترها دارای نیاز آموزشی بیشتری هستند. بعلاوه با افزایش سن و افزایش میزان تحصیل مادر کودکان، نیاز آموزشی آنها کاهش یافته و با افزایش تعداد فرزندان خانواده و رتبه تولد کودک، نیاز آموزشی آنها نیز افزایش یافته است.

زمینه پژوهش

سلامت کودکان امروز، سرمایه فردای هر کشور است (برقی، ۱۳۷۰، صفحه ۶). ویلی و ونگ^۱ (۱۹۸۷) معتقدند که آینده هر جامعه به سلامت کودکان آن وابسته است.

آنان جامعه ای را پایدار می دانند که در حفظ و نگهداری و تعلیم و تربیت فرزندان موفق باشد (صفحه ۳). با پیشرفت علم پزشکی و بالا رفتن سطح زندگی بسیاری از بیماریها ریشه کن شده است، ولی صدمات ناشی از حوادث در بین کودکان فزونی یافته و موجب مرگ و میر و نقص عضو آنان می گردد. (اکونور،^۲ ۱۹۸۳، صفحه ۲۳۰). بنابر اظهارات جونز^۳ (۱۹۹۲) سالیانه از هر پنج کودک، یک نفر در اثر حادثه مصدوم شده و نیاز به دریافت مراقبتهای پزشکی دارد (صفحه ۳۸۰). متاسفانه آماری که نمایانگر میزان حوادث در ایران به تفکیک سن باشد در دسترس نیست. به گزارش مرکز آمار ایران در سال (۱۳۶۹) پس از بیماریهای قلب و عروق، حوادث دومین عامل مرگ و میر را بخود اختصاص داده اند (صفحه ۱۰۵). سقوط، مسمومیت، سوختگی و تصادف هنگام عبور از خیابان، اتومبیل سواری و دوچرخه سواری، حوادث شایع دوران کودکی هستند (کینگ،^۴ ۱۹۹۱، صفحه ۸-۳۴۳). غرق شدن در آب نیز از حوادث شایع دوران کودکی در فصل گرما می باشد (واگنر،^۵ ۱۹۹۰، صفحه ۸۴۷). علیرغم گوناگونی حوادث در دوران کودکی، رخداد هر حادثه، زندگی کودک و خانواده او را تحت تاثیر قرار می دهد. تعداد روزهایی که کودک از دبستان غیبت می کند، دفعات مراجعه به مراکز بهداشتی و

میزان هزینه صرف شده جهت مراقبتهای بهداشتی، به تنهایی نمایانگر تاثیرات و ضررهای ناشی از بروز حوادث نیستند. زیرا بررسی زیان حاصل از صدمات روانی، تغییر شکل دائمی، ناتوانی و مرگ و میر ناشی از حوادث امری بس مشکل و شاید غیرممکن است (سیپین،^۶ ۱۹۷۵، صفحه ۲۳۸). از آنجایی که حوادث بوسیله عوامل انسانی و محیطی ایجاد می گردند، با اجرای عملکرد صحیح توسط افراد جامعه، می توان وقوع بسیاری از حوادث را تحت کنترل درآورد (فورفار،^۷ ۱۹۸۴، صفحه ۱۹۲۳).

نیازهای آموزشی کودکان دبستانی در رابطه با پیشگیری از حوادث چگونه است؟

بیلنگز و استوکس^۸ (۱۹۸۷) معتقدند با استفاده از آموزش می توان آگاهی، شناخت، مهارت و عملکرد مطلوب را در فرد ایجاد کرد (صفحه ۱۰). آموزش در رابطه با پیشگیری از حوادث افراد را قادر می سازد که درک صحیحی از رفتار خود داشته و به نحوی عمل کنند که امنیت و سلامت آنان تضمین شده و از بروز حوادث جلوگیری کند (جونز، ۱۹۹۲، صفحه ۲۳۸). البته باید توجه داشت آموزش زمانی موثر خواهد بود که در پاسخ به نیاز افراد باشد. در غیر اینصورت هرچند از نظر محتوی چشمگیر باشد، تاثیر

چندانی نداشته و اولین گام در طرح برنامه های آموزشی، جهت پیشگیری از حوادث در کودکان، تعیین نیاز آموزشی آنان می باشد (لنکاستر،^۹ ۱۹۸۸، صفحه ۱۹۲). در شش سال اول زندگی والدین نقش اصلی را در حافظت کودک از حوادث بعهد دارند. بنابراین تعیین نیاز آموزشی آنان جهت طرح برنامه های آموزشی مناسب در رابطه با پیشگیری از حوادث در کودکان ضروری می باشد. با افزایش سن آگاهی کودک نسبت به عملکرد صحیح و امن افزایش می یابد و با افزایش استقلال، نظارت والدین بر

او کمتر می شود، بنابراین محور آموزش از والدین به کودک سوق داده می شود و نیاز آموزشی او در این رابطه مطرح می باشد (سپین، ۱۹۹۰، صفحه ۸۸-۸۳).

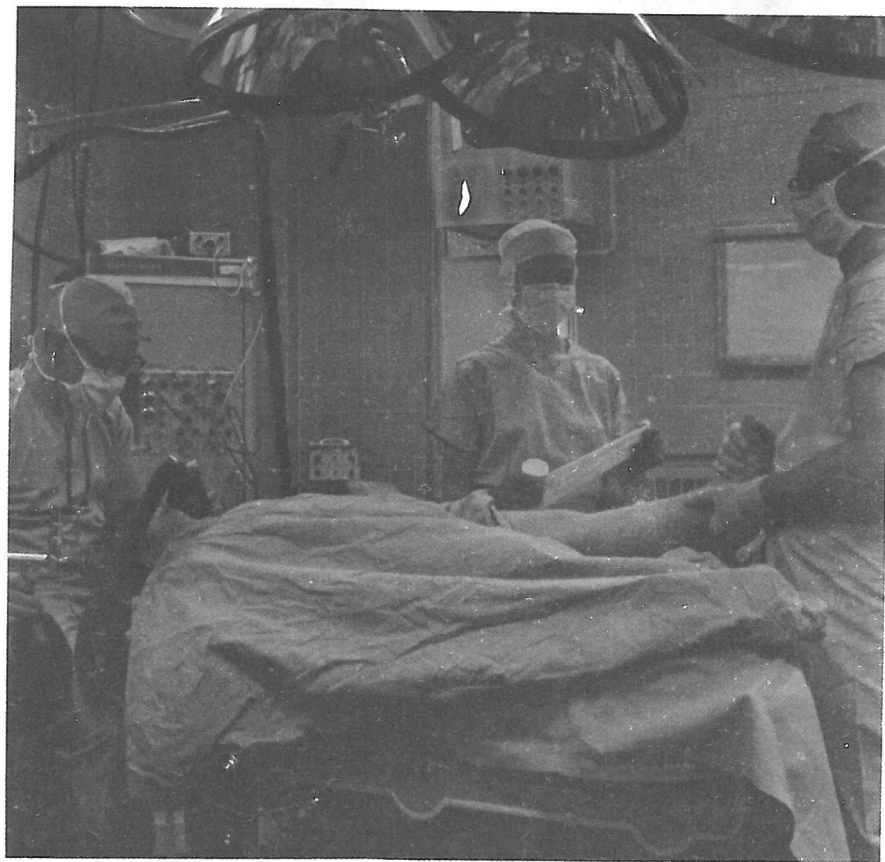
باس و همکارانش (۱۹۸۸) در همین رابطه پژوهشی را به منظور تعیین نیاز آموزشی کودکان دبستانی در رابطه با پیشگیری از حوادث بر روی ۹۹ کودک ۱۰-۱۲ ساله که در کلاس پنجم و ششم یکی از دبستانهای هولیستون تحصیل می کردند با استفاده از پرسشنامه انجام دادند. نتایج بیانگر آن بود که کودکان در زمینه رعایت نکات ایمنی حین عبور از خیابان و استفاده از وسایل آتشزا دارای قدرت آموزشی هستند. اما در رابطه با رعایت نکات ایمنی حین دوچرخه سواری، اتومبیل سواری، شنا و استفاده از اسلحه نیاز به آموزش دارند (صفحه ۳۸۵).

بیان مسئله پژوهش

بررسی نیازهای آموزشی کودکان دبستانهای دولتی شهر تهران، در رابطه با پیشگیری از حوادث، بهار ۱۳۷۲.

اهداف پژوهش

هدف کلی این پژوهش تعیین نیاز آموزشی کودکان دبستانهای دولتی شهر تهران، در رابطه با پیشگیری از حوادث بوده است. که در این رابطه ۹ هدف ویژه مطرح شده اند. این اهداف عبارت بودند از: تعیین

مشخصات فردی کودکان دبستانهای دولتی شهر تهران - تعیین عملکرد کودکان دبستانهای دولتی شهر تهران، در رابطه با پیشگیری از حوادث حین عبور از خیابان، اتومبیل سواری، دوچرخه سواری، استفاده از وسایل آتش‌زا، بازی با اسباب‌بازیهای خطرآفرین، بازی در مکانهای ناامن، آب‌تنی و تعیین ارتباط بین مشخصات فردی کودکان دبستانهای دولتی شهر تهران، با نحوه عملکرد آنان در رابطه با پیشگیری از حوادث.

سوالاتی پژوهش

سوالاتی مطرح شده در پژوهش فوق عبارتند از: نیاز آموزشی کودکان دبستانهای دولتی شهر تهران، در رابطه با پیشگیری از حوادث حین عبور از خیابان، اتومبیل سواری، استفاده از وسایل آتش‌زا، بازی با اسباب‌بازیهای خطرآفرین، بازی در مکانهای ناامن و آب‌تنی در چه حد است؟ آیا ارتباطی بین مشخصات فردی کودکان دبستانهای دولتی شهر تهران، با نیاز آموزشی آنان در رابطه با پیشگیری از حوادث وجود دارد؟

روش بررسی

نوع پژوهش: در پژوهش فوق به منظور دستیابی به اهداف و پاسخ به سوالاتی مطرح شده، شیوه تحقیق زمینه‌ای بکار گرفته شده و علاوه بر توصیف نیاز آموزشی کودکان در رابطه با پیشگیری از حوادث، ارتباط نیاز آموزشی با مشخصات فردی آنها نیز مورد پژوهش قرار گرفت. نمونه پژوهش: شامل ۲۰۰ کودک

۱۰ تا ۱۲ ساله مشغول به تحصیل در کلاس چهارم یا پنجم یکی از دبستانهای دولتی شهر تهران، منتخب از جامعه پژوهش، در بهار ۱۳۷۲ بود.

روش نمونه‌گیری: نمونه‌گیری به شیوه چند مرحله‌ای انجام گرفت. ابتدا شهر تهران به پنج منطقه شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز تقسیم شد. سپس از هر منطقه یک ناحیه آموزش و پرورش و از هر ناحیه ۴ دبستان (۲ دبستان دخترانه و دو دبستان پسرانه) و از هر دبستان ۱۰

دانش‌آموز واجد شرایط پژوهش بطور تصادفی انتخاب گردیدند.

مشخصات واحدهای مورد پژوهش: واحدهای مورد پژوهش در رده سنی ۱۰-۱۲ سال قرار داشته و در کلاس چهارم یا پنجم یکی از دبستانهای دولتی شهر تهران مشغول به تحصیل بوده و ظاهراً از سلامت جسمی و روانی برخوردار بودند.

محیط پژوهش: در پژوهش فوق دبستانهای دولتی شهر تهران محیط پژوهش را شامل شدند.

ابزار گردآوری داده‌ها. ابزار

برخوردار هستند.

همچنین تجزیه و تحلیل تک تک سئوالات پرسشنامه بیانگر آن بود که بیش از ۳۰ درصد از کودکان در مورد توقف بر روی خط وسط خیابان و نگرستن به سمت راست و عبور نکردن از عرض خیابان حین قرمز بودن چراغ راهنمایی عابر پیاده نیاز به آموزش داشتند. در حدود نیمی از واحدهای مورد پژوهش هنگام اتومبیل سواری بر روی صندلی جلو می نشستند. بیش از ۴۰ درصد واحدهای مورد پژوهش هنگام

اتومبیل سواری از سمت راست خیابان عبور نکرده و به منظور دور زدن یا توقف با تکان دادن دست به سایر رانندگان اطلاع نمی دادند. ۳۴/۶ درصد از آنان نیز دوست خود را به ترک دوچرخه سوار می کردند. بیش از ۳۰ درصد از کودکان در ایام چهارشنبه سوری با فشفشه و ترقه بازی کرده و از روی بوته آتش می پریدند. ۱۹ درصد کودکان با تیر و کمان، تفنگ بادی یا ساچمه ای بازی کرده و ۹ درصد از آنان هنگام بازی تفنگ، پیکان دارت یا بشقاب پرنده

هر عملکرد نادرست یک امتیاز منفی میدول گشت. سپس با جمع امتیازات منفی در هر بخش نیاز آموزشی واحدهای مورد پژوهش در هر حیطه و با جمع امتیازات هفت قسمت نیاز آموزشی در رابطه با پیشگیری از کل حوادث تعیین گردید. در انتها ارتباط نیاز آموزشی واحدهای مورد پژوهش در رابطه با پیشگیری از حوادث با مشخصات فردی آنان با استفاده از آزمونهای تی استیودنت، ضریب همبستگی پیرسون و کای دو تعیین گردید.

نتیجه گیری نهایی

نتایج پژوهش حاکی از آن است که اکثریت واحدهای مورد پژوهش در رابطه با پیشگیری از حوادث حین عبور از خیابان، اتومبیل سواری، دوچرخه سواری، استفاده از وسایل آتش زه، بازی با اسباب بازیهای خطر آفرین، بازی در مکان ناامن و آب تنی از نیاز آموزشی کمی

گردآوری داده ها در پژوهش فوق پرسشنامه ای شامل دو قسمت و حاوی ۵۳ سؤال بوده است. قسمت اول حاوی ۱۳ سؤال مربوط به مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش و قسمت دوم حاوی ۴۰ سؤال جهت بررسی عملکرد کودکان در رابطه با پیشگیری از حوادث در ۷ بخش عبور از خیابان، اتومبیل سواری، دوچرخه سواری، استفاده از وسایل آتش زه، بازی با اسباب بازیهای خطر آفرین، بازی در مکان ناامن و آب تنی طرح شده بود.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

داده های بدست آمده از بخش اول پرسشنامه جهت دستیابی به اولین هدف پژوهش یعنی مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش، بدون هیچ تغییری ارائه گردید. در بخش دوم به منظور تسهیل امر تجزیه و تحلیل در مقابل

را بطرف دوستانشان نشانه می‌گرفتند. در حدود ۳۸ درصد کودکان در کوچه و خیابان بازی می‌کردند و ۳۰ درصد از آنان در محلی که والدین و نجات غریق حضور نداشتند در رودخانه شنا کرده بودند.

بعلاوه یافته‌های پژوهش نشان داد که پسران نسبت به دخترها دارای نیاز آموزشی بیشتری هستند. همچنین مشاهده شد که با افزایش سن کودکان و میزان تحصیلات مادرانشان، نیاز آموزشی در رابطه با پیشگیری از حوادث کاهش یافته

معهدا با افزایش تعداد افراد خانواده و رتبه تولد کودک نیاز آموزشی آنان افزایش نشان داده است.

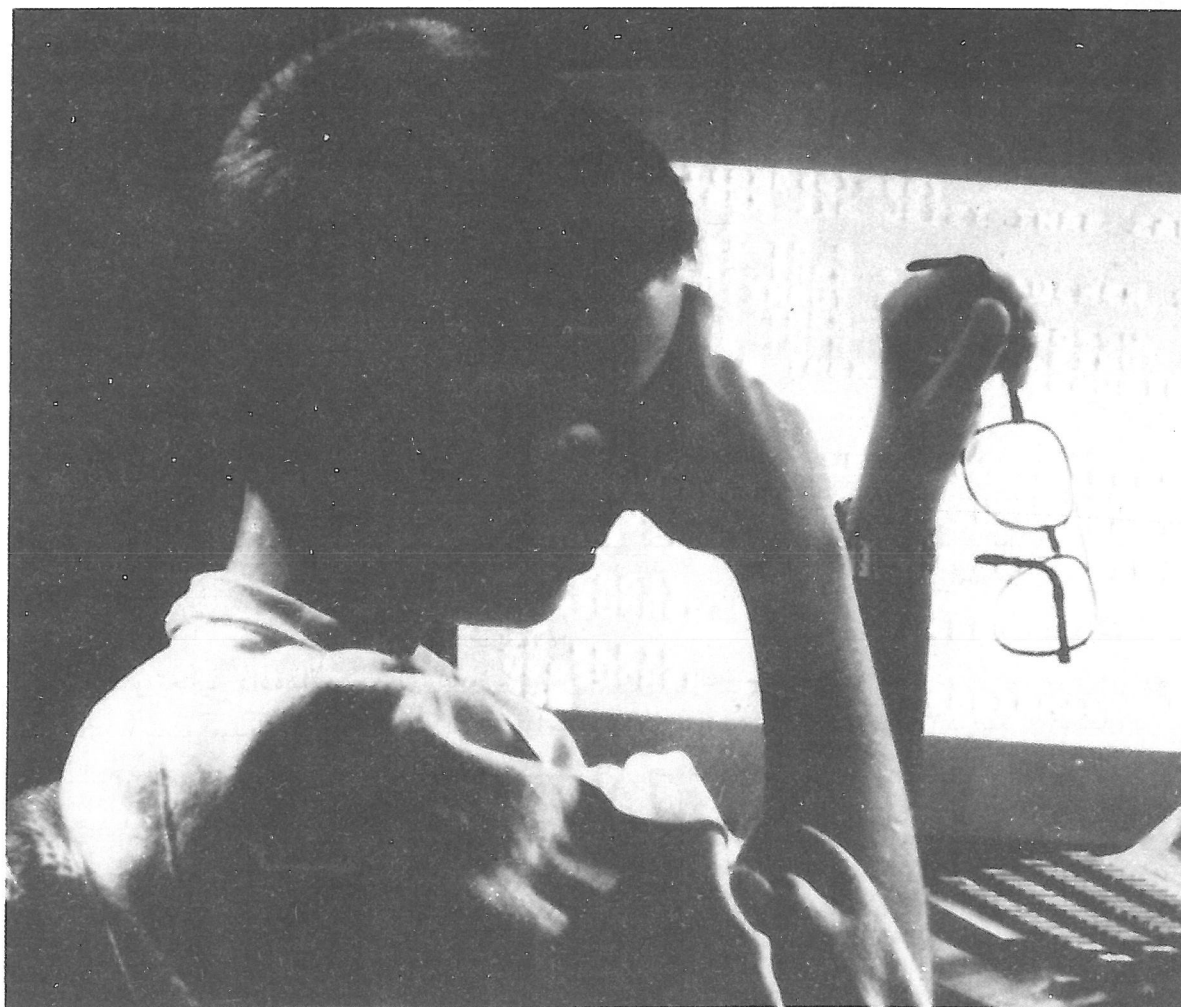
کاربرد یافته‌ها در پرستاری و مامایی

آموزش در رابطه با پیشگیری از حوادث کودکان در حیطه‌های مختلف اجتماع، خانه، درمانگاه، بیمارستان، مطب، مدارس و... قابل اجرا و پیگیری است (باس، ۱۹۸۸، صفحه ۳۸۶). لذا تمام اقشاری که در امر آموزش کودکان نقش دارند با استفاده از نتایج پژوهش فوق

می‌توانند به آموزش کودکان با توجه به نیاز آنان در این زمینه بپردازند.

همچنین با توجه به نتایج پژوهش باید به آموزش پسرها، کودکان در رده‌های سنی پایین‌تر، کودکانی که مادر آنها کم‌سواد هستند و کودکانی که در خانواده‌های پرآلود زندگی می‌کنند و کودکان با رتبه تولد بالا بیشتر توجه کرد.

ابزار تهیه شده در پژوهش فوق در هر جا که کودکان باشند کاربرد دارد و قادر است آگاهیهای لازم در رابطه با پیشگیری از حوادث را در

اختیار قرار دهد. لذا می‌تواند مورد استفاده پزشکان، پرستاران، آموزگاران، مربیان بهداشت، پدران و مادران قرار گیرد. رسانه‌های عمومی با تهیه برنامه‌های آموزشی بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توانند گامی در راه پیشگیری از حوادث بردارند. شهرداری و سازمان بهداری و بهزیستی نیز با تهیه پوستر و پلاکارد و نصب آنها در سراسر شهر می‌توانند در اصلاح عملکرد کودکان جهت پیشگیری از حوادث موثر باشند. پدران و مادران نیز با استفاده از نتایج بدست آمده در پژوهش قادر خواهند بود نقش آموزشی خود را بهتر ایفا کنند.

- ۱- Whaley & Wong
- ۲- Oconnor
- ۳- Jones
- ۴- King
- ۵- Wagner
- ۶- Scipian
- ۷- Forfar
- ۸- Billings & Stockes
- ۹- Lancaster

فهرست منابع

- برقی، اسماعیل. بهداشت مدارس و لزوم دگرگونی. انتشارات قدس، فروردین ۱۳۷۰.
- مرکز آمار ایران. سالنامه آماری کشور سال ۱۳۶۹. تهران، دی‌ماه ۱۳۷۰.
- Billings Diane NC Govern, Stokes lillian catline. **Medical Surgical nursing. Common health problem of adult & children across The life span.** C.V. Mosby Co. : 1982
- Bass. JL. ; Metha KA. ; Eppes BM. "What scholl children need to learn about injury prevention ". **Public health Rep.** 1989, July / August. 104 (4) : 85–8
- For far Johno; Arneil Gavin C. Text book of pediatric. churchill livingston Co. : 1984
- Jones Nancy Ellen. "Prevention of child hoodInjuries. Part 1. Motor Vehicle Injuries". **Pediatric Nursing.** 1992, July / August. 18 (4) : 380–382
- King WD. "Pediatric Injury saveillance: use of a hospital discharge data base. " **South, Med. J.** 1991, Mar. 84 (3): 342–348
- Lancaster J., stan hope M. **Community health nursing: process and practice for promiting health.** 2 Edition. C.V. Mosby Co, Toronto.: 1982
- Oconnor Peter. "Accidental death in Australian children" . **Aust. pediatrics.** 1989, 19: 230–232
- Scipian gladys M. **Comprehensive pediatricnursing.** Mc Growhill Co. New York: 1975
- Scipian gladys M. **Comprehensive pediatricnursing.** Mc Growhill Co. New York: 1990
- Whaley lucille f.; wong donna L. **Nursing care of infant & children.** 3 Edition. C. Mosby Co. Toronto: 1985

Educational needs of primary school children about accident prevention

Ziani, F.

Accidents are one of the mortality reasons and most important agents of disability in primary school children. In this research, educational needs of 10-12 years old children who studied in fourth and fifth class in governmental primary schools of Tehran city about accident prevention are assessed by questionnaire. Results showed that majority of children had correct performance and had low educational needs about accident prevention related to passing across the street, automobile riding, bicycle riding, using of igniting instruments, playing with perilous toys, playing in unsafe places and swimming. Also, statistical tests showed that boys in comparison with girls had more educational need. When age and educational level of mothers are increased, educational needs of them are reduced. Also, when number of children and birth rank of child are increased, educational needs of them are increased.

Key words: Educational needs, Accident prevention, School age children